

تحلیل و بررسی نقش منابع گردشگری در توسعه پایدار گردشگری شهر حیدرآباد هند محمد رضا نیتی^۱

استادیار تاریخ، واحد گرمسار، دانشگاه آزاد اسلامی، گرمسار، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۱۳ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۱۱

چکیده

تحلیل منابع گردشگری نقش مهمی در توسعه چشم‌انداز برنامه‌ریزی گردشگری ایفا می‌کند. بناهای تاریخی، طرح‌های سنتی و فرهنگی، ساختمان‌های با معماری باستانی، سبک زندگی منطقه‌ای و محیط‌های دارای چشم‌انداز طبیعی پتانسیل‌های اصلی توسعه گردشگری خواهند بود. منابع گردشگری در جنوب هند شامل ارزش‌های طبیعی، اجتماعی، اقتصادی و محیطی این کشور هستند. هدف اصلی این مقاله عبارت است از تحلیل نقش منابع گردشگری شهر حیدرآباد در توسعه پایدار گردشگری این شهر. سؤال اصلی مقاله این است که منابع گردشگری در توسعه پایدار گردشگری شهر حیدرآباد چه نقشی دارند؟ فرضیه‌ای را که برای پاسخ‌گویی به این سؤال اصلی در صدد تحلیل و بررسی آن هستیم این است که منابع گردشگری به مثابه موتورهای توسعه پایدار گردشگری هستند که هر چه فراوانی و تنوع آنها بیشتر باشد پایداری و سرعت رشد گردشگری بیشتر خواهد بود. در این تحقیق همه منابع گردشگری در شهر مورد مطالعه شناسایی و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. همه موقعیت‌ها و مکان‌های گردشگری شناخته شده بر اساس فاکتورهای مختلف مورد نظر سنجی قرار می‌گیرند. برحسب اولویت و اهمیت، منابع به پنج دسته‌ی عالی، بسیار خوب تا عالی، نسبتاً خوب تا خیلی خوب، خوب تا نسبتاً خوب و خوب طبقه‌بندی می‌شوند. روش این مقاله توصیفی - تحلیلی است که در آن سعی خواهد شد با استفاده از منابع کتابخانه‌های و نیز مقالات علمی و پژوهشی و نیز آمارهای معتبر و رسمی به تحلیل و تبیین موضوع مورد مطالعه پژوهش پرداخته شود.

واژگان کلیدی: گردشگری، توسعه پایدار، حیدرآباد، منابع گردشگری.

مقدمه

منابع گردشگری، به طور کلی به تمامی ویژگی‌های منطقه‌ای گویند که بتواند افراد را برای مقاصد مختلف از جمله مقاصد تجاری و بازرگانی، مقاصد تفریحی و سرگرمی، مقاصد فرهنگی، یادگیری و آموزشی، به خود جذب نماید و در راستای این جذب، برای حفظ و پایداری ویژگی‌های آن منطقه و ایجاد منافع و مصالح برای ساکنان آن منطقه، مفید واقع شود. منابع گردشگری را کلاً به روش فراگیر بر پایه جاذبه‌های مبتنی بر ویژگی‌های محیط زیست، منابع مبتنی بر فعالیت‌های انسانی و منابع که به طور دست‌ساز و مصنوعی توسط انسان آفریده شده‌اند، دسته‌بندی می‌نمایند. البته هرکدام از این دسته‌ها دارای زیرشاخه‌هایی است که در زیر به آن‌ها پرداخته می‌شود:

- منابع طبیعی

- آب و هوا
- چشم‌اندازهای طبیعی
- نواحی ساحلی و دریایی
- پوشش گیاهی و حیات جانوری
- ویژگی‌های برجسته زیست‌محیطی
- پارک‌ها و مناطق حفاظت‌شده
- گردشگری سلامت
- چشمه‌های آب معدنی و آب گرم
- تفرج‌گاه‌های رژیم غذایی و سلامت فیزیکی

- منابع فرهنگی

- منزل‌گاه‌های فرهنگی، تاریخی و باستانی
- الگوهای شاخص و برجسته فرهنگی
- صنایع دستی و هنرها
- فعالیت‌های اقتصادی جالب توجه: مزارع چای، استفاده از نیروی فیل‌ها در جنگل‌های گرمسیری، استفاده از تکنیک‌های سنتی کشاورزی و ماهیگیری و مانند آن.

• نواحی جذاب شهری

- موزه‌ها و سایر تسهیلات فرهنگی
- رویدادها و جشنواره‌های فرهنگی
- مهرورزی و ویژگی‌های رفتاری ساکنان منطقه
- انواع منابع ویژه (Razavi et al., 2016).

که به ویژگی‌های فرهنگی و طبیعی وابسته نیستند و به صورت مصنوعی خلق شده‌اند.

- پارک‌های مصنوعی و پارک‌های سرگرم‌کننده و سیرک‌ها
- خرید

- کنفرانس، همایش و نشست‌ها
- رویدادهای خاص
- تفریح و سرگرمی
- ورزش و تفریحات ورزشی
- سایر منابع

در برخی مواقع منابع زیر خود تبدیل به جاذبه می‌شوند یا به عنوان یکی از عوامل کششی به جذب گردشگری یاری می‌رسانند:

- خدمات و تسهیلات جهانگردی به عنوان یکی از عوامل انگیزشی و جاذبه برای جهانگردی (Khanlari et al., 2014)

- هتل‌ها و تفرج‌گاه‌ها
- حمل و نقل
- خوراک و نوشیدنی
- قوم، مذهب و وابستگی‌های وطنی
- هزینه‌های ارزان مسافرت
- ثبات سیاسی، سلامت و امنیت و سایر ملاحظات

ساختار چشم‌انداز مناسب منابع گردشگری در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در مورد فرایند برنامه‌ریزی شهری و گردشگری پایدار نقش مهمی دارد. برنامه‌ریزی درست با حداقل تأثیرات منفی بر محیط طبیعی، اجتماعی و اقتصادی. بهترین منابع گردشگری را فراهم خواهد کرد (Jurincic, 2010: 619-628). هر منبع گردشگری از لحاظ ارزش‌های جغرافیایی، تاریخی، طبیعی، اجتماعی و اقتصادی اهمیت خاصی دارد که گردشگر را جذب می‌کند (Gunn, 1994). با استفاده از داده‌های مکانی یا نقشه‌های ویژگی‌های جغرافیایی، کاربرد و پوشش زمین، منابع آب (آب سطحی و زیرزمینی)، منطقه آبخیز، شبکه حمل و نقل (جاده، راه آهن و هوایی)، منطقه جنگلی و مانند آن‌ها را می‌توان منابع گردشگری را ارزیابی کرد. ترکیب مناسب این مجموعه داده‌ها محصولات گردشگری بالقوه مناطق مورد مطالعه را فراهم خواهد کرد. در پژوهش حاضر، منابع گردشگری شهر حیدرآباد، کشور تانگانا، هند شناسایی و ارزیابی مناطق مختلف انجام شد. بر اساس ارزیابی منابع گردشگری، محصولات مختلف گردشگری با مشخصات شناسایی و مزایای تطبیقی برای توسعه پایدار گردشگری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت (Hajinejad et al., 2013).

رویکرد نظری

واژه توریسم از کلمه tour مشتق شده است به معنای سیروسفر از یک نقطه به نقطه دیگر می‌باشد. توریسم در زبان فرانسه هم به معنی مسافرت به اطراف و اکناف و مشتق از کلمه tour است (Gharinejad, 1995: 42). این کلمه از کلمه tour به معنای گشتن اخذ شده است که ریشه در لغت لاتین turns به معنای دور زدن، رفت و برگشت بین

مبدأ و مقصد و چرخش دارد که از یونانی به اسپانیایی و فرانسه راه یافته است. در فرهنگ وبستر گردشگری به سفری که در آن مسافرتی به مقصدی انجام می‌گیرد و سپس بازگشتی به محل سکونت را در بر دارد اطلاق می‌گردد. در فرهنگ لانگمن گردشگری به معنای مسافرت و تفریح برای سرگرمی معنا شده است در فرهنگ لاروس گردشگری به معنای برای تفریح (لذت یا رضایت) آمده است (Papelli Yazdi and Saghaei, 2006: 18-19). توریسم بر اساس تعریف سازمان جهانی توریسم، به کلیه فعالیت‌های افرادی اطلاق می‌شود که به مکان‌هایی خارج از محیط عادی خود به منظور گذراندن ایام فراغت، انجام کار و سایر هدف‌ها، برای مدت کمتر از یک سال می‌روند. به این ترتیب، محور توریسم از مسافرت‌هایی که صرفاً به منظور گذراندن تعطیلات و سپری کردن چند روز برای دیدار دوستان و آشنایان و بازدید از مناطق جذاب انجام می‌گیرد، بسی فراتر می‌رود (Zahedi, 2006: 4). توریسم مجموع پدیده‌ها و ارتباطات ناشی از کنش متقابل میان گردشگران، سرمایه، دولت‌ها و جوامع میزبان، دانشگاه‌ها و سازمان‌های غیردولتی، در فرایند جذب، حمل و نقل، پذیرایی و کنترل گردشگران و دیگر بازدیدکنندگان است (Weaver, 2000: 3). گردشگری مجموعه مسافرت‌هایی را در برمی‌گیرد که به منظور استراحت و تفریح یا دیگر فعالیت‌های شغلی و یا اینکه به منظور شرکت در مراسم خاص انجام می‌گیرد و غیبت شخص گردشگر از محل سکونت دائم خود در طی این مدت موقتی و گذرا می‌باشد. بدیهی است کسانی که اقدام به مسافرت‌های شغلی منظمی بین محل کار و زندگی خود می‌کنند مشمول این تعریف نمی‌شود (Inskeep, 2002). مفهوم توریسم و گردشگری با مفاهیمی همچون سیرو سفر، گذران اوقات فراغت، از شهری به شهر دیگر رفتن و یا زیاد سفر کردن در آمیخته می‌باشد که معمولاً این حرکت و جابجایی به منظور آشنایی با ملل دیگر و شناخت و کسب آگاهی و یا امور تجاری و مذهبی انجام می‌گرفته است البته مفهوم جهانگردی در دنیای قدیم و جدید تغییراتی یافته است زیرا در دنیای قدیم جهانگردی شامل فعالیت‌های خاصی همچون زیارت، سفرهای تجاری و بازرگانی، سفرهای ماجراجویانه سیاسی و اقتصادی بوده که در مقیاس اندک انجام می‌شده است؛ اما امروزه جهانگردی به‌عنوان یک مسئله مهم فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی در سطوح ملی، جهانی مدنظر می‌باشد که دارای اثرات مثبت و منفی می‌باشد.

از گردشگری در منابع مختلف تعاریفی ارائه شده که در اینجا به چند نمونه آن‌ها اشاره می‌کنیم: به مجموعه مسافرت‌هایی که از یک نقطه مبدأ و مقصد بدون انگیزه اقامت طولانی انجام گیرد فعالیت توریستی گویند. انگیزه فعالیت توریستی در واقع می‌تواند استراحت، تفریح، و تجارت باشد. (Feyzbakhsh, 1977: 15). گیلوی^۱ یکی از کارشناسان برجسته اقتصادی اروپا جهانگردی را این‌چنین تعریف نموده است تمام افرادی که کشور خود را به قصد کشوری دیگر ترک نمایند و کمتر از یک سال در خارج اقامت نموده و برای هزینه اقامت خود هیچ‌گونه درآمدی در کشور مورد بازدید نداشته باشند جهانگرد شناخته می‌شوند (Ibid: 15). همچنین در یکی از نخستین کتبی که در مورد جهانگردی ارسال ۱۹۳۳ انتشار یافت جهانگرد به کسی اطلاق می‌شد که دو شرط درباره او مصداق داشته داشته باشد. اول آنکه از محل اقامت خود برای مدتی کمتر از یک سال دور بوده دوم اینکه در محل جدید کسب

^۱. Gilwie

درآمد ننماید. (Alvani & Dehdashti, 1974: 20). توریسم بر اساس تعریف سازمان جهانی توریسم به کلیه فعالیت‌های افرادی اطلاق می‌شود که به مکان‌هایی خارج از محیط عادی خود به منظور گذراندن ایام فراغت، انجام کار و سایر هدف‌ها برای مدت کمتر از یک سال می‌روند به این ترتیب محدوده توریسم از مسافرت‌هایی که صرفاً به منظور گذراندن تعطیلات و سپری کردن چند روز برای دیدار دوستان و آشنایان و بازدید از مناطق جذاب انجام می‌گیرد بسی فراتر می‌رود.

در تعریفی که سازمان ملل ارائه کرده است توریست فردی است که بیش از یک روز و کمتر از یک سال در محلی غیر از محل اصلی اقامت خود بماند. این تعریف سفرهای تجاری و بازرگانی را شامل می‌شود اما سفرهای مرتبط با کار کنان نظامی، دیپلمات‌ها، مهاجران و دانشجویان را در بر نمی‌گیرد (Zahedi, 2006: 4). در کتاب گردشگری شهری گردشگری این‌گونه تعریف شده است. گردشگری فعالیتی است که فرد در مسافرت و در مکانی خارج از محیط عادی خود انجام می‌دهد این مسافرت بیش از یک سال طول نمی‌کشد و هدف تجارت یا فعالیت‌های دیگر است (Movahed, 2007: 14). در تعریف دیگر اریک کوهن گردشگر را مسافر داوطلب و موقت که امید لذت بردن از یک تجربه متنوع و تازه طی یک سفر دو سفره نسبتاً طولانی و غیرتکراری را دارد تعریف می‌کند. (Lee, 1999: 5). گردشگری فعالیتی اجتماعی است که شامل رفتار انسانی، استفاده از منابع، تعامل با دیگران، اقتصاد و محیط است (Holden, 2000: 3). مهم‌ترین دیدگاه‌های ارائه شده در زمینه گردشگری عبارت‌اند از:

۱- جهانی شدن

توریسم بین‌المللی به عنوان امیدبخش‌ترین و پیچیده‌ترین و جایگزین‌ترین صنعتی است که جهان سوم با آن روبروست. رشد سریع پیشرفت‌های تکنولوژی و افزایش تعداد کشورهایی که از کنترل دولتی به سوی اقتصاد بازار حرکت می‌کنند در حال ایجاد روندهای شدید به سوی جهانی شدن است و سبب تغییراتی مهم درحوزه جهانگردی بین‌المللی خواهد شد. فرایند جهانی شدن در حال شتاب گرفتن است، اما این امر سبب تغییر چهره این واقعیت که جهانگردی بین‌المللی اساساً موقوف به مهم‌ترین کشورهای صنعتی جهان شده است. نگاهی گذرا به الگوی جریان مسافر نشان می‌دهد که مبادلات جهانگرد غالباً در حال گسترش است و جهانگردان انتخاب‌های نامحدود دارند.

۲- فرهنگ پذیری

نظریه فرهنگ پذیری عنوان می‌کند که وقتی دو فرهنگ برای مدت طولانی با هم تماس پیدا می‌کنند. یک مبادله اندیشه‌ها و محصولات جایگزینش می‌شود که در سطح متفاوتی از همگرایی بین فرهنگ‌ها را ایجاد می‌کند بدین معنا که آن‌ها شبیه‌تر می‌شوند. تأثیر میهمان و میزبان که در بحث فرهنگ‌ها مطرح است از سه طریق انجام می‌گیرد. الف) وقتی که توریست‌ها کالا یا خدمات را از مردم محلی در بازار یا هتل‌ها یا رستوران‌ها خریداری می‌کنند. ب) وقتی که توریست‌ها و میزبان‌ها دارای تسهیلات مشابهی مانند سرگرمی‌ها و... باشند ج) وقتی که آن‌ها به طور هدفمندانه‌ای همدیگر را ملاقات می‌کنند تا یکدیگر را به کیش هم درآورند و یا اندیشه‌ها و تجربیات یا اطلاعات را مبادله نمایند.

۳- نوسازی

دیوید هاریسون دیدگاه نوسازی را در مطالعه توریسم به کار برده است وی معتقد است اگرچه سهم اقتصادی و

اجتماعی توریسم بین‌المللی در راستای توسعه ملی دارای انشعابات نظری روشن است اما توریسم هم درگیر نوسازی و هم رویکردهای توسعه‌نیافتگی است. ایشان معتقدند برای ایجاد صنعت توریسم پرونق باید نوسازی در تمامی زمینه‌های اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی صورت گیرد.

۴- سلسله مراتب نیازها و توریسم

تایلن نظریه سلسله مراتب نیازهای مزلو را در جهت تشریح رضایت‌مندی توریستی به کار می‌برد طبق نظریه مزلو همه انسان‌ها دارای نیازهای مشترک و فطری هستند که در سلسله مراتبی از نیرومندترین تا ضعیف‌ترین قرار می‌گیرند که باید این نیازها ارضا شوند. نیازهایی که در پایین قرار دارند باید قبل از نیازهایی که در بالا هستند ارضا شوند. با توجه به سلسله مراتب نیازهای مزلو یک توریست که برای انجام فعالیت توریستی به کشور دیگری سفر می‌کند باید در جامعه میزبان نیازهایش برطرف شود اگر جامعه میزبان بتواند نیازهای توریست را برطرف نماید توریست به رضایت‌مندی می‌رسد در غیر این صورت سطح رضایت او پایین خواهد آمد.

۵- انگیزش

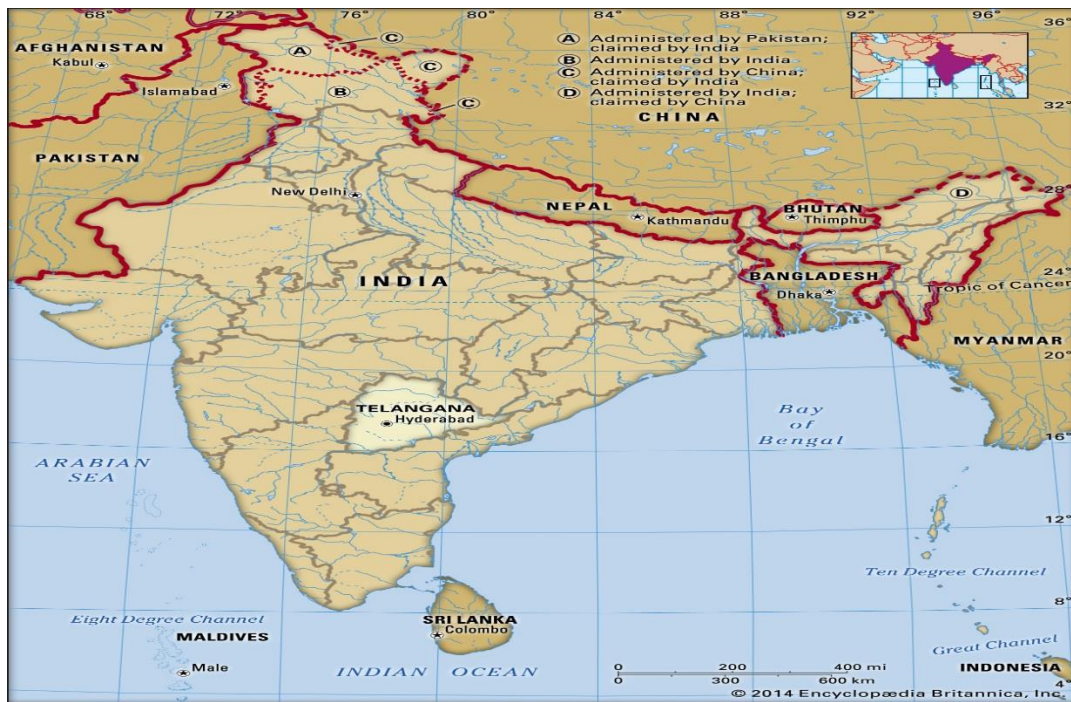
مونتینهو و کوپر نظریه انگیزه را در مورد گردشگری به کار برده‌اند مطابق نظر مونتینهو انگیزه موقعیت نیازهاست. انگیزه شرایطی را بیان می‌کند که افراد را در برمی‌گیرد که به نیازهای خویش پاسخ گویند و به رضایت‌مندی برسد. کوپر در این مورد بیان می‌دارد که شناخت درست تقاضای توریستی در سطح فردی پیامد جریانی می‌باشد که وابسته به عوامل مختلفی است. عوامل متشکل از نیازها و امیال که فراهم بودن پول، زمان، و تصورات و ادراک‌ها و نگرش‌ها آن را شکل می‌دهند (Soleiman Tengeh Tourism Sector Master Plan, 2006). عوامل تعیین کننده گردشگری بین‌المللی، عواملی هستند که با توجه به مبادلات بین‌المللی، خدمات گردشگری هر کشور را دائماً در بخش بین‌المللی کار تحت تأثیر قرار می‌دهند.

محیط مورد مطالعه

ایالت آندراپرادش، به مرکزیت حیدرآباد، از ایالات جنوبی هند محسوب می‌شود و در همسایگی ایالت‌های تامیل نادو در جنوب، کارناتاکا در غرب و ماهاراشترا، مادیا پرادش و اوریسا در شمال بوده و خلیج بنگال در شرق آن واقع شده است.

وسعت ایالت آندرا پرادش ۲۷۵۰۶۸ کیلومتر مربع بوده و از این حیث، پنجمین ایالت هند محسوب می‌شود. جمعیت تقریبی این ایالت نیز ۷۹ میلیون نفر است که بر اساس آمار رسمی، ۱۳ درصد و بر اساس آمار غیررسمی ۲۰ درصد آن مسلمان می‌باشند که از این تعداد حدوداً ۴۰۰ هزار نفر شیعه هستند. جمعیت حیدرآباد نیز بالغ بر ۷ میلیون نفر است که حدود ۴۵ درصد آن مسلمان و ۳۰۰ هزار نفر آن شیعه هستند. همچنین ایالت آندراپرادش، از سه بخش تلنگانا، رایالاسیما و آندرای ساحلی تشکیل شده که حیدرآباد در بخش تلنگانا قرار گرفته است. حیدرآباد یکی از شهرهای بزرگ هند و پایتخت ایالت تلنگانا است. این شهر با وسعت ۶۲۵ کیلومتر مربع، ششمین شهر بزرگ هند است که در ارتفاع ۵۰۰ متری از سطح دریا در فلات دکن واقع شده و بیشتر طبیعت اطراف آن سنگلاخی است. این شهر حدود ۶۰۷ میلیون نفر جمعیت دارد که اکثر آن‌ها مسلمان‌اند. ۳۵ درصد مردم حیدرآباد مسلمانان سنی

مذهب‌اند. قدمت این شهر به حدود ۴۰۰ سال قبل برمی‌گردد. حیدرآباد شهر معابد، مساجد و بازارها شناخته شده و طبیعت بسیار زیبایی دارد.

نقشه ۱: موقعیت حیدرآباد در نقشه هند

Source: (<https://www.britannica.com>)

حیدرآباد چهارمین شهرستان پرجمعیت در هند و مرکز ایالات تلانگانا می‌باشد؛ که به تازگی بیست و نهمین ایالت هند را ایجاد کرده است؛ که در دوم ماه ژوئن سال ۲۰۱۴ به وجود آمد (Metropolis Cities for All, XI) (Metropolis World Congress, Hyderabad, 2014). تلانگانا دوازدهمین ایالت بزرگ هند است که در شمال با اودیسا و چاتیسگره و در غرب به ایالت‌های ماهاراشترا و کارناتاکا و در جنوب و شرق به ایالت آندرا پرادش محدود شده است. حیدرآباد بین عرض جغرافیایی شرق ۷۸° ۲۸' ۵۳" E طول جغرافیایی شمالی ۱۷° ۲۵' ۳۰" N و در منطقه‌ای به طول ۲۶۰ کیلومتر قرار دارد. حیدرآباد یک شهر معروف تولید سیلیکون در جهان است و شهر دریاچه‌های چشمگیر مانند حسین ساغر است که بزرگ‌ترین دریاچه قلب شکل در هندوستان است (Bharadwaj J. and Shiva Kumar G., 2015). این دریاچه در ۱۵۶۲ پس از میلاد برای ذخیره آب آشامیدنی که از رودخانه موسی شعبه رودخانه کریشنا، می‌آید. این شهر در دشت دکن در حدود ۵۳۶ متر بالاتر از سطح دریا قرار دارد و چشم‌انداز آن صخره‌ای شکل و منحصر به فرد است... شهر با خاک قرمز و شن پوشیده شده است... و بلندترین نقطه آن تپه‌های انانتاگیری می‌باشد. رودخانه موسی در مسیر غرب به شرق جریان دارد و شیب کلی شهر را نشان می‌دهد که به سمت شرق است. توسعه شهری حیدرآباد ترکیبی از توسعه جاده‌ها و بزرگ‌راه‌هاست. توسعه شهری بیشتر در عرض صورت می‌گیرد، اما شیب مانع آن است. دلیل توسعه شهری مربوط به صنایع IT، مؤسسات آموزشی و اماکن تاریخی و توریستی است (Andriyansah and Aryanto, 2017: 317).

حیدرآباد با هنر و صنایع دست مختلف مشهور شده است و زیباترین هنر باستانی این شهر هنر قلمکاری یک نوع پارچه پنبه‌ای که با دست روی آن نقاشی شده است و عمدتاً در بخش‌های از ایالت آندراپرادش و تلانگانا تولید می‌شود. حیدرآباد قطب مرکزی خرید پارچه‌های سنتی کار دست است. حیدرآباد یک شهری است که بالاترین سطح دسترسی با سایر شهرهای بزرگ در هندوستان و کشورهای را دارد. شهر حیدرآباد دارای فرودگاه بین‌المللی راجیوگانندی، واقع در شمس آباد است و محل آن ۲۲ km به جنوب غربی شهر می‌باشد. حیدرآباد با دیگر کلان شهرها مانند بنگلور، چنای، کلکته، بمبئی و دهلی ارتباط ریلی و هوایی دارد. شهر حیدرآباد در جنوب هند واقع شده است و با همه شهرهای بزرگ به وسیله اتوبوس و قطار در ارتباط است. در مطالعه حاضر، منطقه به مساحت ۱۴۴۵ Km به عنوان یک منطقه مطالعاتی همراه با جاده کمربندی حیدرآباد در نظر گرفته شده است. تعداد کمی از امکان گردشگری خارج از جاده کمربندی با اتصال جاده خوب بودند. لیست دقیق مکان‌ها و نقشه منطقه مطالعه در شکل نشان داده شده است.

نقشه ۲: موقعیت ملی حیدرآباد

Source: (<https://geology.com>)

منابع گردشگری

شهر حیدرآباد چند مکان و بنای تاریخی دارد که صرف نظر از فصول، گردشگران بسیاری از تمام نقاط جهان را جذب می‌کند. برای آسان شدن تحلیل، اماکن‌های تاریخی به بناها و اماکن تاریخی، اماکن مذهبی، موزه‌ها، پارک‌ها و دریاچه‌ها و مراکز تفریحی و خرید طبقه‌بندی شدند.

پیرلاماندرا، دادگاه عالی آنده مراپرادش، مدرسه دولتی حیدر آباد، اقامتگاه کوتی و دیگر موارد از جمله دیگر محل‌های توریستی برجسته این شهر هستند. معابد حیدر آباد به میزان مساجد این شهر برابری می‌کنند که شامل

معابد بیرلامندیر، بالاجی، سانگه‌های، و دیگر معابد است. مساجد برجسته حیدرآباد، شامل مسجد مکا، مسجد تولی، و مسجد بادشای است. در بازدید خود از حیدرآباد، می‌توانید زمانی را به یک میراث فرهنگی پیاده روی اختصاص دهید که از سوی سازمان گردشگری با پلیس گردشگری سایه اندازی شده است. باغات راتش آر یک تجربه واحد در پارک سرگرمی با مناطق جذاب مثل خانه شکار، قطال مینی و قایق سواری، ارائه می‌دهد. پارک لامبینی یک محل بزرگ برای دیدن مناظر حیدرآباد است که در آن شما می‌توانید قایق سواری، اتومبیل رانی و لحظات شاد و مفرهی داشته باشید.

گلف و تنیس از جمله و ورزش‌های پرطرفدار در این شهر است و شما می‌توانید. برای تریح به هر یک از آنها ملحق شوید. در در این شهر است و شما می‌توانید برای تفریح به هر یک از آنها ملحق شوید. در عین حال حیدرآباد به عنوان شهری معروف است که در آن شما می‌توانید جواهر الات و سنگ‌های قیمتی هندی و صنایع دستی مثل لپکاشی، کالانحالی، و بیدری را خریداری کنید. بازارهای این شهر زیاد است که این شهر زیبا کرده است. که از آن آن جمله می‌توان به بازهای لاد، گالزار، بلگوم، باز جنرال، بازار موندا، خانا خادم اشاره داشت. حیدرآباد در مقایسه با شهرهای مثل بانگلور و مومبای از مکان و غذای بودجه ای ارائه می‌دهد که می‌تواند دارای خدمات و تسهیلات جا و مکان و غذای گران قیمت باشد.

از جمله مهم ترین جاذبه‌های گردشگری شهر موارد زیر قابل اشاره است؛

لاد بازار

یکی از معروف ترین مراکز خرید شهر حیدرآباد لاد بازار است که شما می‌توانید در این بازار انواع و اقسام اجناس از لباس عروس گرفته تا مروارید، شیشه‌های رنگارنگ محلی و همچنین النگو و اجناس رنگارنگ هستید لاد بازار بهترین مکان است.

چهار منار

همان اندازه که تاج محل نماد آگراست یا برج ایفل نماد پاریس، چهار منار نماد حیدرآباد است. این بنا توسط محمد قلی قطب شاه از بنیانگذاران حیدرآباد، سال ۱۵۹۱ در مرکز اصلی شهر ساخته شد. چهار مناره این بنا هر کدام ۴۸/۷ متر ارتفاع دارند و در گذشته اعتقاد بر این بود که این بنا شهر را از گزند بیماری‌های رایج زمان حفظ می‌کند. معماری این بنا نزدیک به معماری‌های اصفهان است و درون ستون‌ها متون مقدس اسلامی حکاکی شده است.

مسجد مکه

مسجد مکه که در ۲۰۰ متری جنوب غربی چهار منار قرار دارد یکی از زیباترین مساجد هند است. علت نامگذاری این مسجد استفاده از خاک مکه در آجرهای این بنا به منزله تبرک آن است. داستان قرار دادن سنگ بنای این مسجد هم یکی از داستان‌های تاریخی جذاب است. به این ترتیب که سلطان محمد دستور داد، تنها کسانی که از نوجوانی نمازهای شان ترک نشده باید برای کلنگ زدن این مسجد حاضر شوند. جزء خود سلطان دو نفر دیگر هم قسم یاد کردند که نماز قضا ندارند و به این ترتیب بنای اولیه این مسجد توسط این مسلمانان پایه گذاری شد. بازسازی این بنا در سال ۱۶۹۴ توسط اورنگ زیب به پایان رسید.

قلعه گالکاندا

گالکاندا یکی از معروف ترین قلعه‌های هندوستان است. ریشه لغوی این کلمه به معنای تپه چوپانان است. قلعه گالکاندا در ابتدا توسط سلسله کاکاتیا تأسیس شد و سپس توسط سه پادشاه قطب شاهی در مدت ۶۳ سال بازسازی شد. این قلعه برای سیستم آکوستیک منحصر به فرد، کاخ‌های زیبا، سیستم تأمین آب مبتکرانه و توپخانه اش در طول تاریخ مشهور است. این قلعه امروز تا حد زیادی تخریب شده اما هر ساله هزاران گردشگر برای جست و جو در مورد تاریخ، فرهنگ و معماری مردم این سرزمین از آن باز دید می‌کنند.

تاراماتی بارادی

تاراماتی در ابراهیم باغ و در جاده‌ای در نزدیکی گالکاندا قرار دارد. این باغ که مساحتی معادل هفت هکتار دارد یکی از بهترین مکان‌ها برای تجربه طبیعت زیبای شهر است. در این باغ دو سالن کاملاً مجزا قرار دارد که محل مناسبی برای برگزاری کنسرت‌های موسیقی، هنرهای نمایشی، رویدادهای فرهنگی و برنامه‌های اجتماعی است. اگر شما یک بعدازظهر را برای بازدید از این باغ زیبا قرار دهید می‌توانید از فضای پارک و محیط فرهنگی آن بیشتر استفاده کنید.

باغ نهرو

باغ جانورشناسی نهرو با ۳۰۰ هکتار زمین سرسبز مکان مناسبی برای دوستداران طبیعت است. در این باغ بیش از ۲۵۰ گونه جانوری و پرندگان نگهداری می‌شود. در این باغ تلاش شده تا نزدیک ترین مکان به زیستگاه طبیعی این حیوانات ساخته شود و شما می‌توانید از پارک، موزه تاریخ طبیعی و کارگاه‌های آموزشی برای کودکان در این باغ استفاده کنید.

موزه باستان‌شناسی امور خارجه

بازدید از موزه باستان‌شناسی دولت آندرا یکی از آرزوهای دوستداران هنر و تاریخ است. این موزه که در یک باغ زیبا قرار دارد، یکی از غنی ترین منابع اشیای عتیقه و هنری کشور هند است. در سال ۱۹۲۰ بنای موزه ساخته شد و ساختمان آن خود نمونه خوبی از معماری هند است. شما می‌توانید از گالری‌های بودا، برنز، اسلحه، زره و سکه این باغ بازدید کنید و همچنین به موزه هنر معاصر هم که در کنار آن قرار دارد سری بزنید.

موزه سالار جنگ

این موزه یکی از بزرگ ترین مجموعه‌های عتیقه فردی در جهان است که توسط میر یوسف علی خان که به سالار جنگ مشهور بود، جمع آوری شده است. موزه سالار جنگ سومین موزه بزرگ هند است و اشیای بسیار ارزشمند، ظروف چینی عتیقه و مجسمه‌های معروفی از جمله ربکا، مارگریت و باران را در خود جای داده است. در این موزه یک مجموعه فوق العاده از خنجرهای متعلق به ملکه نور جهان و جهانگیر شاه و همچنین شمشیر معروف اورنگ زیب نگهداری می‌شود.

باغ مردم

حیدرآباد چندین باغ زیبا دارد که یکی از محبوب ترین آنها باغ مردم است. این باغ محل مجلس قانونگذاری ایالتی، موزه باستان‌شناسی و تئاترهای فضای باز است. اگر علاقه مند به قدم زدن در یکی از زیباترین پارک‌های دنیا و لذت بردن از طبیعت و معماری هندی هستید، بازدید از این باغ را به شدت توصیه می‌کنیم.

هفت گنبد قطب شاهی

آرامگاه افسانه‌ای پادشاهان قطب شاهی که در یک کیلومتری قلعه گالکاندا قرار دارد یکی از قدیمی‌ترین آثار تاریخی حیدرآباد است. هفت گنبد مجموعه‌ای از ۹۲ بنای تاریخی از جمله مسجد، حمام، کاخ و مقبره‌های شاهان است که از نظر معماری و ارزش تاریخی بسیار مهم است.

بهترین اماکن گردشگری شهر شامل منابع طبیعی، موقعیت‌های اجتماعی و زیرساخت‌های گردشگری توسعه یافته می‌باشد... برای تحلیل مناظر، منابع طبیعی گردشگری از لحاظ، ارزش کاربردی با استفاده از محصولات گردشگری مورد ارزیابی قرار می‌گیرند بر اساس این ارزشیابی منابعی که برای کانون‌های خاص گردشگری مناسب هستند برای توسعه پایدار معرفی می‌شوند. برای تحلیل کارآمد مناطق گردشگری، فاکتورهای مناسب انتخاب می‌شوند. هرچه مناطق خاص فاکتورهای بیشتری را تحت پوشش بگیرند، برای گردشگری مناسب‌تر هستند برای تحلیل اهداف گردشگری بعضی از فاکتورها مهم‌تر هستند که به بعضی از آن اشاره می‌شود (Bharadwaj and Kumar, 2015: 412)؛

۱. علوم طبیعی و آموزش محیط‌زیست (متخصصان - پژوهشگران، دانشمندان، اعضای هیئت‌علمی، گروه‌های آموزشی، عاشقان طبیعت)
  ۲. گردشگری کنگره‌ای (شرکت‌کنندگان موسسه آموزشی، کارشناسان)
  ۳. گردشگری سفر (جوانان، خانواده‌ها، بازدیدکنندگان تفریحی، مصرف‌کنندگان)
  ۴. گردشگری تجاری (تاجران)
  ۵. گردشگری روی مزارع (خانواده‌ها با کودکان، سالمندان، جوانان و عاشقان طبیعت)
  ۶. توره‌ای اکتشافی (فرهنگیان، افراد مذهبی و عاشقان طبیعت)
  ۷. گردشگری دریایی (ملوانان، عاشقان طبیعت، خانواده‌ها و کودکان، خانواده کسب‌وکار در تعطیلات)
- ورزش‌های خاکی و آبی (ورزشکاران و عاشقان طبیعت) (Andriyansah and Aryanto, 2017). با توجه به بسیاری از فاکتورهای گردشگری که در جذب گردشگر نقش خاصی را ایفا می‌کند، مکان‌های منتخب گردشگری مورد ارزشیابی قرار می‌گیرند با بازدید از تمامی مکان‌ها انجام شده است و فاکتورهای خاص و مؤثر روی آن مکان دقیق ملاحظه شد. در شناسایی ملزومات توسعه هر مکان به سوی جذب گردشگران نظرسنجی انجام شد. همچنین نظرسنجی روی کاربرد تسهیلات موجود با حمل‌ونقل: دسترسی به نقاط مهم: هتل‌ها، رستوران‌ها، کیفیت غذا و تسهیلات آبی: حفظ محیط‌زیست: رویکرد مردم، تاریخچه آن مکان و اطلاعات دیگر راه‌های مختلف یافتن آن مکان، رویکرد راهنمایان تورها، محیط‌زیست و فاکتورهای متمرکز بودند. بر اساس این فاکتورها، مکان‌های مختلف گردشگری که گردشگران بیشتری را جذب می‌کنند شناسایی می‌شود و دلایل آن ذکر می‌شود. همچنین، آن محصولات گردشگری برای توسعه پایدار مکان‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در طی نظرسنجی‌ها این فاکتورها به‌وضوح مشاهده شده و با گروه محلی موقعیت‌های برای جزئیات بیشتر تعامل برقرار شد تا دیدگاه آن‌ها را در مورد موقعیت‌ها ثبت شود. تسهیلات حمل‌ونقل جاده و شبکه مشاهده شد. هتل‌ها و رستوران‌های نزدیک محل فهرست شد و غذاهای مختلف موجود در رستوران‌ها شناسایی شد. بر اساس نتایج نظرسنجی. پیشنهادات برای حمل و نقل،

شبکه‌های جاده‌ای، دسترسی‌پذیری رستوران‌ها و هتل‌ها، راهنمای اطلاعات، راهنمای تور، حفاظت و تسهیلات دیگر و دیدگاه کلی بازدیدکنندگان آماده شدند... (Balaji and Venkatesan, 2015).

یافته‌ها

ارزشیابی منابع گردشگری در شهر حیدرآباد به شناخت محصولات گردشگری مختلف که بر منابع گردشگری تأثیر می‌گذارد کمک کرد. با بررسی فاکتورهای محلی و منطقه‌ای طبیعی مختلف محصولات گردشگری مطالعه شد. تحلیل نقشه نهایی شهر حیدرآباد در شکل ۲ نشان داده می‌شود. این شکل منابع گردشگری شناخته شده را در پنج دسته مکان‌های عالی، خیلی خوب تا عالی، نسبتاً خوب تا خیلی خوب، خوب تا نسبتاً خوب خوب نشان می‌دهد (Hayati and Novitasari, 2017).

در این تحقیق ۵۴ محل به عنوان بهترین مکان گردشگری در داخل و اطراف شهر حیدرآباد شناخته شدند. از این ۵۴ منطقه، ۱۸ منطقه در منطقه عالی قرار گرفتند که همه‌ی فاکتورهای گردشگری در آن رضایت بخش است و هر گردشگری را جذب و دعوت می‌کند. مکان‌های عالی، مسجد مکه، چار منار، قلعه گلکنده، انجمن ایالتی، بیرلاماندر، معبد سنگی، معبد چیلکور لالاجی، موزه بیرلا، موزه سالار جنگ، موزه نظام، موزه باستان‌شناسی ایالتی اشیلپارامام، فیلم سیتی مراموجی، باغ‌های NTR پارک لومبینی، اسنو ورد، جلاو ابهار، حسین ساغر هستند. حسین ساغر و چارمنار اولین مکان را در جذب گردشگران حیدرآباد اشغال کردند.

دریاچه حسین ساغر یک دریاچه مصنوعی با ۳ کیلومتر سد بود و از طریق یک شاخه از رودخانه MUSI در ۱۵۶۳ ساخته شد. مجسمه ۱۶ متری بودا جاذبه خاص این دریاچه است. این دریاچه با معبد بیرلا موزه علوم بیرلا، باغ‌های NTR پارک لومبینی، سینه بلکس. والاوپهارو غیره احاطه می‌شوند. قایقرانی در این دریاچه جاذبه اضافه این دریاچه است و بسیاری از خانواده‌ها با کودکان قایقرانی را تماشا می‌کنند و از آن لذت می‌برند. این دریاچه به پارک لومبینی، پارک سانجی وایا، جلاوپهار، دنیای برف (اسنو ورد) پارک ایندرا چسبیده است؛ و جاده موازی دریاچه مانند گردنبد است. بنابراین جاده گردنبد نیز نامیده می‌شود. چارمنار مشهورترین و تاریخی‌ترین مکان است بناهای تاریخی زیادی مانند مسجد مکه، قصر ملک نوما، قصر چوماهالاو بسیاری مراکز خرید در اطراف این بنا قرار دارند. قلعه گلکوندا، مکانی تاریخی است که گردشگران زیادی را جذب می‌کند؛ که با شبکه خوب حمل‌ونقل و جاده‌ای متصل می‌شود. این قلعه راهنمایان تور زیادی دارد که تاریخ گل کنده را توضیح می‌دهند... هتل‌ها و رستوران‌ها خوبی در اطراف این قلعه قرار دارند که غذای سنتی باکیفیت تهیه می‌کنند. مقبره‌های قطب شاهی بعد از قلعه گلکوندا قرار دارند.

انجمن ایالتی، راویندرا باراق، بیرلاماندر، موزه، علوم بیرلا، موزه، سالار جنگ، موزه نظام و باستان‌شناسی ایالت TS با فاصله‌ای بسیار کم همه در یک مکان هستند. سمت دیگر این مکان‌ها دریاچه‌های حسین ساغر متصل می‌باشد. این موقعیت‌ها به ایستگاه راه‌آهن نامپالی چسبیده‌اند و به ترمینال اصلی اتوبوس شهر نزدیک هستند. این مکان‌ها در نزدیکی بسیاری از هتل‌ها و رستوران‌ها قرار دارند که هم‌غذای سنتی و هم‌غذای غربی دارند.

معبد چیلکور بالاجی یک معبد قدیمی هند و از لرد بالاجی است که ۳۳ کیلومتر خارج از حیدرآباد روی ساحل دریاچه عثمان ساغر ساخته شد این معبد بسیار مشهور است و بسیاری از مریدان از آن بازدید خواهند کرد. این معبد

به خوبی با اماکن اصلی شهر ارتباط دارد هتل و رستوران‌های، خوب شهر در نزدیکی این معبد ساخته شده‌اند. زیبایی چشم‌انداز دریاچه عثمان سالار این معبد را جذاب‌تر می‌کند. بیشتر منتقدین صرف‌نظر از سن آن‌ها پس از بازدید از این معبد بسیار خوشحال می‌شوند و بازخورد عالی در مورد تسهیلات و مراقبت معبد می‌دهند. فیلم سیتی (شهر فیلم راموجی) و معبد سنگی در ۳۰ کیلومتری شهر، روی خط هستند فیلم سیتی راموجی یکپارچه‌ترین فیلم سیتی‌ها در دنیا است که گردشگران زیادی (خانواده و کودکان) را با معماری زیبایش دعوت می‌کند. طرح‌ها نوین معماری با گلکاری جاذبه اصلی این شهر فیلم است.

از مکان زیبای این شهر برای ساخت فیلم استفاده می‌شود. معبد سنگی یکی دیگر از معبد بالاجی است و آن را بر روی یک تپه سخره‌ای، ساخته شده است، به اسبک Chola-چالوکه سبک معماری کهن است. Shiparamam یک میراث سنتی فرهنگی است که در آن مردم هنرها و صنایع دستی‌شان را طراحی می‌کنند، و نشانگر فرهنگ و تاریخ حیدرآباد است... همچنین یک مرکز تئاتر Shilpakala Vedika در کنار Shilpakala وجود دارد که در آن بسیاری از رویدادهای فرهنگی و سنتی صورت می‌گیرد. موزه‌های روستایی و سنگ، جاذبه دیگری از این مکان هستند. سایبر تاور یا برج‌های سایبر و مجموعه نمایشگاهی Hi-tech، مجتمع تنوع زیستی و بسیاری از مجموع زیادی در اطراف Shilparamam وجود دارند (Hosamani and Vadiraj, 2017).

اماکن دیگر نتایج رضایتبخش از نظر عوامل مختلف توریستی نداده‌اند و در جذب گردشگر فاکتورهای ضعیفی نشان داده‌اند... چند مکان به خوبی با جاده‌ها متصل نیست و تسهیلات و امکانات حمل و نقل را ندارند، از جمله این اماکن Dhola-ri-Dhola, Asman Ghar, قصر، بلویستا، ساوریناگار دریاچه، پادشاه سایت اصلی کاخ، مقبره Paigah. به دلیل کمبود اطلاعات و ارتقاء، بسیار آشنا نیستند. این مکان‌ها به خوبی برای جذب گردشگران مراقبت نمی‌شوند. بسیاری از خانواده‌ها و جوانان اغلب از این مکان برای تفریح با خانواده و کودکان در وقت آزاد خود بازدید می‌کنند. برکه لوتوس، Kotla Vijayabhaskara باغ گیاه‌شناسی، Mahavir Harina Vanasthali پارک ملی Mrugavani در اولویت متوسط هستند، چراکه بسیاری از بزرگان و جوانان بازدید از این مکان‌ها را اولویت قرار نمی‌دهند. تنها برخی خانواده‌ها با کودکان از این پارک‌ها در تعطیلات دیدن می‌کنند. دریاچه شایرپتدور از دیگر اماکنی است که تعداد کمی از خانواده‌ها از این مکان برای پیک‌نیک در تعطیلات بازدید می‌کنند. معبد جان جنات، رانالو معبد و سری معبد Swshminarasimha سوانامی منطقه‌ای، مکان‌های مربوط به مذهبی و معنوی که مریدان را جذب می‌کند. بازار مروارید و بازار Laad حیدرآباد مکان‌های خرید با بسیاری از دست‌بافت‌ها و پارچه، مروارید، طلا، و هنر و صنایع دستی هستند. پارک اوشن، Taramati بادرانو Gandipet دریاچه در همان مسیر هستند. پارک اقیانوس مورد علاقه خانواده‌ها و کودکانی است که از بازی‌های آبی لذت می‌برند. در فصل تابستان، این مکان مملو از بازدیدکنندگان می‌شود. این مکان‌های خارج از شهر هستند، اما به خوبی با جاده‌های مناسبی قابل دسترسی می‌باشند. بسیاری از مؤسسات آموزشی و کسب و کار در این راه وجود دارد، بنابراین حمل و نقل و امکانات دیگری به خوبی، ایجاد شده است (Santhoshini Et al. 2016).

اماکن گردشگری بررسی شده نشانگر آن است که دارای امکانات و تسهیلات تعمیر و نگهداری، حمل و نقل و خدمات اطلاع‌رسانی خوبی می‌باشند. این اماکن گردشگران زیادی را از سراسر جهان دعوت می‌کند. در طول این

بررسی، مشاهده شده که بسیاری از گردشگران خارجی با خانواده‌های خود از این مکان بازدید کردند. بر اساس نظرسنجی و سایر مشاهدات میدانی، گسترش اماکن گردشگری با امکانات بیشتر برای توسعه پایدار گردشگری در شهر توصیه می‌شود. افزایش حمل و نقل و حفظ و نگهداری مناسب راه‌ها، ایجاد رستوران‌ها و هتل‌های خوب بدون از دست دادن ارزش‌های زیست‌محیطی، تاریخی کمک خواهد کرد گردشگران دسترسی آسان به این اماکن را داشته باشند... گردشگری شهر کسب‌وکار را بهبود می‌بخشد و اقتصاد شهر و همچنین کشور را افزایش می‌دهد.

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

به گفته‌ی دبیر کل سازمان جهانی گردشگری تعیین سال ۲۰۱۷ به نام «سال جهانی گردشگری پایدار: ابزار توسعه» فرصتی است بی‌نظیر برای کمک بیشتر گردشگری به تحقق مفهوم پایداری (از هر سه جنبه‌ی اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی) و موجب می‌شود آگاهی عمومی نسبت به ابعاد صنعتی که ارزش حقیقی آن اغلب دست کم گرفته می‌شود، افزایش یابد. ۱۱ درصد از آمار اشتغال (مستقیم یا غیرمستقیم) در جهان متأثر از صنعت گردشگری است. تبلیغات فراوان و آمارهای جذاب از میزان کسب درآمد کشورها و اشتغال‌زایی ناشی از گردشگری، کشورها، مناطق دورافتاده و کمتر توسعه‌یافته را هرچه بیشتر به فکر سرمایه‌گذاری در این زمینه می‌اندازد.

اما برخی از خبرها و آسیب‌های اکولوژی و منابع در سطح جهانی نشان می‌دهد که سیاست‌گذاران و سرمایه‌گذاران کشورها در حفظ و حراست از منابع گردشگری موفق نبوده‌اند و لذا شکی نیست که متولیان و سیاست‌گذاران با همکاری ویژه کارشناسان، سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و دولتی بر استحکام و توجه به منابع گردشگری تلاش کنند. چرا که در آینده‌ای نه چندان دور، ابزاری برای توسعه در دست نخواهند داشت، مگر با بهره گرفتن از شعار گردشگری پایدار؛ ابزاری برای توسعه هرچه بیشتر اقتصاد.

اصول گردشگری پایدار را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

- استفاده از ماهیت پایدارگونه منابع: حفظ و استفاده از منابع (طبیعی، اجتماعی و فرهنگی) بسیار حائز اهمیت و به معنای تجارت دراز مدت است.
- کاهش بیش از حد مصرف و اتلاف: که جلوی هزینه‌های بازسازی زیان‌های دراز مدت را گرفته و به کیفیت گردشگری کمک می‌کند.
- حفظ تنوع: حفظ و ارتقای تنوع طبیعی، اجتماعی و فرهنگی برای پایداری دراز مدت گردشگری اهمیت ویژه دارد و پایگاه انعطاف‌پذیری را برای گردشگری به وجود می‌آورد.
- برنامه‌ریزی: توسعه گردشگری که وارد یک چارچوب برنامه‌ریزی راهبردی محلی و ملی شده و تأثیرات محیط زیست را مد نظر قرار می‌دهد تا ماندگاری دراز مدت گردشگری را افزایش می‌دهد.
- حمایت از نظام اقتصاد محلی: گردشگری که تعداد زیادی از فعالیت‌های اقتصادی محلی را مورد حمایت و تحت پوشش خود و ارزش‌ها و هزینه‌های محیط زیست را مد نظر قرار می‌دهد. علاوه بر حمایت از این نظام‌های اقتصادی جلوی تخریب محیط زیست را می‌گیرد.
- مشارکت اجتماع‌های محلی: مشارکت کلی اجتماع‌های محلی در بخش گردشگری نه تنها به نفع خود آن‌ها و محیط زیست است، بلکه نوع تجربه گردشگری را بهبود می‌بخشد.

- مشاوره با افراد صاحب منفعت و عموم مردم: مشاوره بین صنعت گردشگری و اجتماعها، سازمانها و نهادهای محلی مهم است، البته در صورتی که کنار هم کار کنند و اختلاف نظر در منافع را کنار بگذارند.
- آموزش خدومه: آموزش خدومه که گردشگری پایدار را وارد روشهای اشتغال می کند و در کنار آن استخدام خدومه محلی در تمامی مقاطع، سبب بهبود کیفیت گردشگری می شود.
- مسئولیت بازاریابی صنعت گردشگری: از آنجا که بازاریابی، اطلاعات کاملی را در اختیار گردشگران قرار می دهد، نه تنها سبب افزایش احترام نسبت به محیط فرهنگی، اجتماعی و طبیعی نواحی دیدنی می شود، بلکه رضایت مشتری را نیز افزایش می دهد.
- انجام تحقیق: پژوهش در حال پیشرفت و نظارت بر آن از طریق صنعت با استفاده از تجزیه و تحلیل و جمع آوری موثر اطلاعات نه تنها به انسان در حل و فصل مشکلات گردشگری یاری می رساند، بلکه مزایایی را برای مقاصد، صنعت و مشتریان در بر خواهد داشت.
- توسعه گردشگری پایدار عبارت است از گسترش این صنعت و جذب گردشگر به کشور با استفاده از منابع موجود به گونه ای که ضمن پاسخ دادن به نیازهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و ضوابط قانونی جامعه و همچنین انتظارات گردشگران، بتوان وحدت و یکپارچگی، هویت فرهنگی و سلامتی محیط زیست، رشد اقتصادی و رفاه مردم و میهمانان آن-ها را به گونه ای متوازن و پیوسته تأمین کرد. گردشگری شهری پایدار در طرح اروپایی اداره- گردشگری شهری پایدار، به عنوان یک استراتژی توسعه- کل نگر، منصفانه و آینده نگر تعریف شده است. هدف اصلی گردشگری پایدار ارائه- روش-های منطقی در بهره- برداری از منابع طبیعی و انسانی و ممانعت از به کارگیری غیر منطقی این منابع است.
- به منظور پایداری شهر و کارکرد گردشگری آن، سرمایه-های اجتماعی، فیزیکی و فرهنگی مقصد را باید به گونه ای پایدار برای توسعه- گردشگری شهری مورد استفاده قرار داد. منظور از گردشگری شهری پایدار، حفظ ویژگی-ها و خصایص جامعه- محلی و حفاظت و ارتقای ابعاد مختلف محیط شهری (محیط انسان ساخت، طبیعی و فرهنگی) می-باشد. انجمن گردشگری سبز، که در تورنتوی کانادا فعالیت می کند، گردشگری شهری پایدار را دارای چهار ویژگی می-داند: مسئولیت زیست- محیطی، احیای اقتصاد محلی، توجه و حساسیت فرهنگی و غنای تجربه. منظور از مسئولیت زیست- محیطی، حفظ، ارتقا و بهبود کیفیت محیط طبیعی و فیزیکی به منظور پایداری بلندمدت اکوسیستم-های منطقه است. احیای اقتصاد محلی به حمایت و پشتیبانی از اقتصاد و کسب و کار جوامع محلی اشاره دارد. منظور از حساسیت فرهنگی، استمرار و بقای فرهنگ-های محلی و احترام به فرهنگ-های مختلف و تنوع فرهنگی است. غنای تجربه- گردشگری شهری نیز به فراهم آوردن یک تجربه- رضایت-بخش برای گردشگران از طریق مشارکت فعال و ارزشمند در محیط طبیعی، اجتماعی و فرهنگی مقصد اشاره دارد.
- صنعت ۷۶۰۰ میلیارد دلاری سفر و گردشگری، بزرگترین صنعت بخش خدمات در جهان به شمار می رود و بیش از ۱۰ درصد از تولید ناخالص جهان را به خود اختصاص داده است. رشد صنعت گردشگری می تواند تولید ناخالص داخلی کشورهای گردشگری پذیر را افزایش دهد و درآمد مالیاتی بیشتر را نصیب دولت این کشورها کند. درآمدهای ارزی حاصل از گردشگری حتی می تواند در سایر بخشها نیز سرمایه گذاری شود و به بهبود رشد

اقتصادی منجر شود. ارزش صادرات خدمات گردشگری (پذیرش گردشگران خارجی) در سال ۲۰۱۶ حدود ۱,۴ تریلیون دلار بوده است و صنعت گردشگری از این لحاظ پس از صنعت پتروشیمی و نفت، بالاتر از صنایعی مانند خودروسازی و مواد غذایی، در جایگاه سوم جهان قرار دارد. درآمدهای صادراتی کشورهای در حوزه گردشگری در فاصله سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ تقریباً ۲۵ درصد رشد داشته و صنعت گردشگری از این نظر نیز رتبه اول را به خود اختصاص داده است. صنعت گردشگری در حال حاضر از لحاظ نرخ رشد سرمایه‌گذاری خارجی در جایگاه دوم صنایع جهان ایستاده است و تنها صنعت ارتباطات را در این زمینه بالاتر از خود می‌بیند.

امروز بسیاری از شرکت‌های مشاوره سرمایه‌گذاری به سرمایه‌گذاران توصیه می‌کنند وارد صنعت گردشگری شوند. در سال ۲۰۱۶ حدود ۸۰۶ میلیارد دلار سرمایه در سراسر جهان جذب صنعت گردشگری شده است، در حالی که صنعت نفت و گاز در این سال ۶۸۰ میلیارد دلار سرمایه جذب کرده است. در اغلب کشورهای گردشگری‌پذیر، توسعه صنعت گردشگری به بهبود قابل‌توجه زیرساخت‌هایی مانند فرودگاه‌ها، راه‌ها، شبکه آب‌رسانی، انرژی، خدمات درمانی، شبکه‌های تلفن همراه، بهداشت، امنیت و... منجر می‌شود و مردم بومی نیز مانند گردشگران از این پیشرفت‌ها سود خواهند برد. گردشگری اهمیت ویژه‌ای برای کشورهای کمتر توسعه‌یافته و کم‌درآمد دارد. در سال ۲۰۱۵ حدود ۲۹ میلیون گردشگر بین‌المللی به ۴۸ کشور متوسط به پایین (از لحاظ درآمدی) سفر کردند و ۲۱ میلیارد دلار به درآمد این کشورها افزودند. در ۲۰ کشور از این ۴۸ کشور، صنعت گردشگری به‌عنوان اولین یا دومین منبع درآمد ارزی شناخته می‌شود. در حال حاضر بیش از ۲۹۲ میلیون نفر در سراسر جهان در بخش گردشگری مشغول کار هستند، یعنی از هر ۱۰ نفر شاغل در جهان امروز، یک نفر در بخش گردشگری شاغل است. در قاره آفریقا اشتغال مستقیم و غیرمستقیم در صنعت گردشگری از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ دو برابر شده است، به طوری که هم‌اکنون بیش از ۲۰ میلیون آفریقایی از این صنعت امرار معاش می‌کنند. رشد اقتصادی فراگیر بدین معناست که بخش وسیعی از نیروی کار جامعه، از مزایای رشد اقتصادی بهره‌مند شوند و صنعت گردشگری به‌خوبی از عهده این مهم برمی‌آید. صنعت گردشگری از زنجیره تأمین گسترده بهره می‌گیرد که حوزه‌های تولیدی و خدماتی مختلفی مانند حمل‌ونقل، اسکان، مواد غذایی، محصولات کشاورزی، تأمین انرژی و آب، جاذبه‌های گردشگری، برنامه‌های تفریحی و فرهنگی، هنرها و صنایع دستی، میراث فرهنگی، کسب‌وکارهای خرد، ساختمان و نوسازی و... را شامل می‌شود. به همین دلیل افراد زیادی از رشد صنعت گردشگری در یک کشور نفع می‌برند.

هر پدیده یا عامل انگیزشی که جذابیتی در مقصد ایجاد کند و منجر به مسافرت فرد یا افرادی از نقاط مختلف به مقصد گردشگری شود جاذبه نامیده می‌شود. جاذبه‌ها در گردشگری به دودسته‌ی جاذبه‌های طبیعی و جاذبه‌های فرهنگی یا انسان‌ساخت تقسیم می‌شوند که هرکدام از این انواع طیف متنوع و گوناگونی از پدیده‌ها را به خود اختصاص می‌دهند. جاذبه‌های طبیعی جاذبه‌هایی را شامل می‌شوند که انسان دخالتی در ایجاد آن‌ها ندارد اما جاذبه‌های فرهنگی با تفکرات انسانی و در نتیجه‌ی تلاش او به وجود آمده‌اند.

وجود جاذبه‌ها مهم‌ترین دلایل مسافرت مردم به یک مقصد خاص است. جاذبه‌های گردشگری به عنوان عامل جذب و با توجه به ویژگی‌های خاصی که دارند، می‌توانند گردشگران را از نقاط مختلف و سرزمین‌های دور به سمت خود بکشانند. هرچقدر منابع گردشگری متنوع‌تر، منحصربه‌فردتر و جذاب‌تر باشد از قدرت کشش بالاتری برخوردار

خواهد بود و در نتیجه حوزه نفوذ وسیع‌تری خواهند داشت. اهمیت جاذبه‌ها به حدی است که وجود امکانات اقامتی و پذیرائی، فروشگاه‌های سوغاتی و صنایع دستی نیز به وجود آن‌ها بستگی دارد. ممکن است در یک محل فقط یک جاذبه یا مجموعه‌ای از جاذبه‌ها وجود داشته باشد اما در هر صورت شناخت رابطه‌ی بین انواع جاذبه‌های مختلف یکی از مهم‌ترین مراحل توسعه‌ی گردشگری است.

منابع گردشگری با توجه به تنوع، منحصربه‌فرد بودن، درجه‌ی اعتبار و سندیت، ارتباط و مجاورت با سایر جاذبه‌ها، در دسترس بودن، زنده‌بودن و موقعیت استقرار، دارای اهمیت و میزان کشش‌پذیری متفاوتی هستند که می‌تواند انگیزه‌ی سفر را در گردشگران مختلف تقویت کند. به‌طور کلی منابع گردشگری از نظر پراکنش مکانی - فضایی، ویژگی‌های خاص، قدمت و سابقه‌ی تاریخی، وجود عناصر باارزش و منحصربه‌فرد، جذابیت‌های دیداری، جنبه‌های قداست و مذهبی، طبیعی یا فرهنگی بودن پاسخگوی بخش‌های خاصی از بازار گردشگری است. بنابراین ویژگی‌ها و جذابیت‌ها برنامه ریزان را در انتخاب بازارهای هدف، پاسخگویی به تقاضای موجود و برنامه‌ریزی برای توسعه‌ی گردشگری در آینده یاری خواهد کرد.

برابر گزارش سازمان گردشگری جهانی سازمان ملل متحد در سال ۲۰۱۹ میلادی گردشگری رشد زیادی داشته است. در این سال در سراسر جهان بیش از ۳۶۹ میلیون نفر با هدف توریسم به سفرهای خارجی رفته‌اند. عوامل زیادی در جذب گردشگران تأثیرگذار است که شامل ارتقای امنیت، هزینه پایین گردشگری در مقصد سفر، نرخ برابر ارز، شهرت جاذبه‌های گردشگری و دسترسی آسان می‌شود. جاذبه‌های گردشگری را در سه گروه سایت‌های فرهنگی و تاریخی، جاذبه‌های طبیعی و فضاها‌ی تفریحی رسمی طبقه‌بندی کرده است.

منابع گردشگری شناسایی و اماکن گردشگری مهم برای توسعه شناخته و توصیه به حفظ و نگهداری بهتر آن شده است. منابعی که در گروه عالی طبقه‌بندی شده‌اند دارای پتانسیل و مزایای زیادی در رشد بیشتر منابع برای توسعه پایدار می‌باشند. اماکن تاریخی با معماری منحصر به فرد خود و همچنین جاذبه‌های طبیعی. مؤسسات آموزشی، ورزشی و تجاری به طور مستقیم یا غیرمستقیم پشتیبانی از گردشگری در شهر حیدرآباد می‌نمایند. در بسیاری از رویدادهای آموزشی، پژوهشی، فنی و فرهنگی بسیاری از گردشگران خارجی را دعوت می‌کنند و شهر را معرفی می‌کنند... شهر حیدرآباد منابع کهن معروف باستانی، تاریخی، مشهور زیادی دارد که می‌تواند لحظات لذت بخشی برای گردشگران فراهم نموده و اطلاعات ذی‌قیمتی در اختیار آنان قرار دهد.

References

- Kaule, G., *Ecologically Orientated Planning*, Frankfurt/M., Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien, Peter Lang Publishing Group, 2000. XXIV, pp. 359.
- Jurincic, I., *Landscape Evaluation on a Regional Level for Sustainable Tourism Development*, WIT Transactions on Ecology and the Environment, *The Sustainable Word*, 142, 2010, pp. 619-628
- Gunn, C.A., *Tourism Planning*, Levittown: Taylor & Francis, 1994
- Metropolis Cities for All, *XI Metropolis World Congress*, Hyderabad, 2014.
- Bharadwaj J. and Shiva Kumar G., *Seasonal and Temporal Variations on Physico-Chemical Water Quality Parameters of the HussainSagar Lake, Hyderabad*, *2nd National Conference on Water, Environment and Society (NCWES-2015)*, 2015, pp. 412-419.
- Andriyansah and Vincent Didiek Wiet Aryanto. *A Structural Equation Modelling Approach on Tourism Mega Event of Total Solar Eclipse and Customer Value in Belitung*,

- Indonesia. International Journal of Mechanical Engineering and Technology, 8 (6), 2017, pp. 317–326.
- Dr. V. Balaji and S. Venkatesan. A Study on Religious Tourism Service Quality in Navagraha Temples, Erstwhile Tanjore District, International Journal of Management, 6 (10), 2015, pp. 171-178.
- Nur Hayati and Desi Novitasari, An Analysis of Tourism Service Quality Toward Customer Satisfaction (Study on Tourists in Indonesia Travel Destinations to Bali). International Journal of Marketing and Human Resource Management, 8 (2), 2017, pp. 09–20.
- Dr. A P Hosamani, Vadiraj J S, An Empirical Study on Customer Engagement Practices In Tourism Industry, Volume 4, Issue 2, May - August (2013), pp. 26-39, International Journal of Marketing and Human Resource Management.
- Santhoshini C.N. R, Aedla R., Iki K. and Homma R., Landscape Architecture with Floriculture for Hyderabad City Planning using Geographical Information System, *International Journal of Earth Sciences and Engineering*, 9 (1), 2016, pp. 196-200.
- Razavi, Seyyed Mohammad Hossein and Morteza Doosti and Ismail Zabihi (2016), Investigation and Analysis of Factors Affecting Sports Tourist Attraction in Mazandaran Province with Emphasis on Sport Tourism Marketing, *New Attitudes in Human Geography*, Volume 9, Number 1
- Khanlari, Amir and Fatemeh Bagheri and Nasser Abdi (2014), Surveying Visitors' Satisfaction with the Mixed Elements of Milad Tower Tourism Marketing, *Journal of New Attitudes in Human Geography*, Volume 6, Number 4
- Hajinejad, Ali Asghar and Mostafa Qademi and Ahmad Sahraei and Javad Fatemi (2013), Evaluation of Factors Affecting Tourism Development in the Coastal Area of Jouybar City by Using the Strategic Model (SWOT), *Journal of New Attitudes in Human Geography*, Volume 5, Number 2